

A TANTÁRGY ADATLAPJA

2026–27

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeș–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Mesterképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Klasszikus retorikák LMM2114						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	dr. Gábor Csilla egyetemi tanár						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Gábor Csilla egyetemi tanár						
2.4 Tanulmányi év	Mest 2	2.5 Félév	3	2.6. Az értékelés módja	kollokvium	2.7 A tantárgy típusa	választható, alaptantárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1 Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	1	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	42	melyből: 3.5 előadás	14	3.6 szeminárium/labor	28
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					39
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					50
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					45
Konzultáció					4
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszám	140				

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

3.8 A félév össz-óraszám	182
3.9 Kreditszám	7

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CP1	Interkulturális kompetenciával bír.
CP2	Alkalmazza a kulturális és művészeti kifejezésformák sokféleségét.
CP3	Alkalmazza a társadalom- és bölcsészettudományok területén szerzett ismereteit.
CP10	Naprakészen tartja szakmai ismereteit.
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	Alkalmazza a tudományos módszereket.
CT2	Alkalmazza a kutatási etika és a tudományos integritás elveit a kutatásban.
CT3	Információforrásokat használ.
CT5	Írásban közöl információkat.
CT8	Képes az önreflexióra.

6.2. A tanulmányi programra jellemző kimeneti követelmények

A tantárgy által megcélzott kimeneti követelmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés	Specifikus tudományos készségek
CP2, CP3, CP9, CP12, CP13, CT1, CT2, CT3, CT5, CT6, CT8	1. A hallgató felismeri, megérti, leírja, magyarázza, összefoglalja és szintetizálja az irodalomtudományi, valamint kultúr- és civilizációtörténeti ismereteket.	1. A hallgató a megszerzett ismeretek alapján szövegeket értelmez, illetve leíró, érvelő vagy kritikai elemzéseket dolgoz ki. A hallgató összefüggéseket teremt a tanult diszciplínák között, hogy kialakítsa a szakterület integrált modelljét. A hallgató nyomon követi a szakterület tudományos és technológiai fejlődését.

CP2, CP3, CP9, CP12, CT1, CT3, CT5, CT6	2. A hallgató leírja az irodalomelmélet alapvető fogalmait, és alkalmazza azokat a magyar irodalomra.	2. A hallgató alkalmazza az irodalom tanulmányozására jellemző módszertani és elméleti modelleket.
CP3, CP12, CT1, CT2, CT3, CT4, CT5, CT6, CT7, CT8	3. A hallgató érti és alkalmazza a kutatómódszertant, valamint a szakterületre vonatkozó akadémiai és szakmai etikai normákat.	3. A hallgató témavezetői irányítással kutatást végez, és konkrét adatok (irodalmi szövegek, nyelvi, irodalmi vagy kulturális információk) alapján elemzést készít.

7. Tárgy-specifikus kimeneti követelmények

Ismeret és megértés
1. A hallgató ismeri a középkor- és kora újkor irodalmának fő korszakait, irányzatait és alapvető reprezentációs formáit.
2. Áttekintéssel rendelkezik a hagiográfia és himnológia gondolati folyamatairól.
3. Ismeri a diszciplína meghatározó szerzőinek és műveinek jellegzetességeit, valamint azok retorikai sajátosságait.
4. Ismeri a témakör értelmezéséhez szükséges alapvető elméleti, módszertani megközelítéseket, valamint a releváns szakirodalmat.
Specifikus tudományos készségek
1. A hallgató képes hagiográfiai szövegek elemzésére alapvető szempontok (pl. műfaj, retorika, kontextus) alapján.
2. Képes a témakör irodalmi és egyéb mediális jelenségeinek történeti és kulturális kontextusba helyezésére, valamint különböző értelmezési szempontok alkalmazására.
3. Képes alapvető kutatási módszerek (pl. szövegelemzés, forráskritika) alkalmazására, valamint megállapításainak szakszerű és koherens, tudományos igényű megfogalmazására szóban és írásban.
4. Képes szakszerűen, a tudományos normáknak megfelelően szóban és írásban megfogalmazni megállapításait, valamint a hivatkozási normák következetes alkalmazására.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A retorikai rendszer és a hét szabad mesterség (kulturális, társadalomtörténeti összefüggések). A klasszikus retorika interdiszciplinaritása és univerzalitása – hermeneutika, teológia, spiritualitás	– fogalomalkotás – magyarázat – interaktív megközelítés	
2. Az <i>inventio</i> és a jelek tudománya. Státusok, dialektika, a szavak és a dolgok összefüggésrendszere. <i>Inventio</i> és spiritualitás a kora újkori prédikációelméletben	– összehasonlítás – bemutatás – rendszerezés	
3. Szillogizmus, enthüméma, exemplum: deduktív és induktív érvelés. Az <i>amplificatio</i> és a retorikai eszközök önállósulása. Exemplumhasználat, exemplumgyűjtemények	– előadás – magyarázat – szemléltetés – megfigyeltetés	
4. Dispositio: a szerkezet és története	– magyarázat – elbeszélés – rendszerezés – szemléltetés – megfigyeltetés	
5. <i>Elocutio</i> = stilisztika? Az <i>elocutio</i> tágasabb értelmezése felé. Illendőség, stílusnemek. <i>Copia rerum, copia verborum</i>	– előadás – magyarázat	
6. Az emlékezet a retorikában. Az emlékezet metaforái, helyei, az emlékezet alakzatai. <i>Memoria</i> és múltértelmezés, valamint a jövő emlékezete	– előadás – magyarázat – leírás	
7. <i>Actio, pronuntiatio</i> . Az előadásmód nonverbális hagyományrendszere	– előadás – elbeszélés – szövegértelmezés	

Kötelező könyvészet

- Silva Rhetoricae: <http://humanities.byu.edu/rhetoric/silva.htm>;
- Roland Barthes, *A régi retorika* = Thomka Beáta (szerk.), *Az irodalom elméletei III*, Pécs, 1997, 69–178.
- Adamik Tamás, *A retorikai szituáció: a szónoki beszéd fajai és részei* = Adamik Tamás–A. Jászó Anna–Aczél Petra, *Retorika*, Bp., 2005, 38–55.
- Augustinus, *De doctrina christiana*. Magyarul: Szent Ágoston, *A keresztény tanításról*, Bp., 2001.
- Adamik Tamás, *Szemiotika és a biblia* = Uő., *Antik stíluselméletek Gorgiasztól Augustinusig*, Bp., 1998, 255–278.
- Carolus Regius, *Orator christianus*, Roma, 1612. Részletek magyarul: C. R., *Keresztény szónok* = Bitskey István (szerk.), *Retorikák a barokk korból*, Debrecen, 2003, 157–203.
- Kecskeméti Gábor, *Toposzok és exemplumok a história hasznairól a 17. században*, *Studia Litteraria*, 32(1994), 73–89.
- Bartók István, „Sokkal magyarabbúl szólhatnánk és írhatnánk”. *Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között*, Bp., 1998.

- Imre Mihály, *Magyarország panasza*, Debrecen, 1995.
- Claude Bremond–Jacques Le Goff–Jean-Claude Schmitt, *L'Exemplum*, Brepols, 1982. Részletek magyarul: *Az „exemplum”*, LK.k.t., 2001, 55–63.
- Bujdosóné Papp Andrea, „*Ritka és válogatott történetekből készített tükörök*”. *A kultúrák közötti kommunikáció egy fajtája a 18. századi magyar társadalomban* = Szemerkenyi Ágens (szerk.), *Folklór és irodalom*, Bp., 2005, 116–128.
- Kecskeméti Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet: A magyar nyelvű halotti beszéd a 17. században*, Bp., 1998.
- Barbara Bauer, *Die Rhetorik des Streitens. Ein Vergleich der Beiträge Philipp Melanchthons mit Ansätzen der modernen Kommunikationstheorie*, *Rhetorica. A Journal of the History of Rhetoric*, 1996, 37–69.
- Hans-Robert Jauss, *A hitvita avagy: The Last Things Before The Last* = Thomka Beáta (szerk.), *Az irodalom elméletei V.*, Pécs, 1997, 143–179.
- *Elocutio* = Gert Ueding (ed.), *Historisches Wörterbuch der Rhetorik II*, Tübingen, 1994, 1022–1062.
- Bencze Lóránt, *Stílus és értelmezés a nyelvi kommunikációban*, Bp., 1996.
- Bencze Lóránt, *A trópusok, az alakzatok és a metaforaalkotás* = Szathmári István (szerk.), *Hol tart ma a stilisztika?* Bp., 1996, 234–309.
- Bartók István, *Terminusok és szakkifejezések. Medgyesi Pál és a magyar tudományos műnyelv* = Fazakas Gergely Tamás és Győri L. János (szerk.), *Medgyesi Pál redivivus. Tanulmányok a 17. századi puritanizmusról*, debrecen, 2008, 156–163.
- Gábor Csilla, „*A szóllásnak módgyát úgy ejteném. Pázmány Péter és az anyanyelvűség programja* = Uő., *Religió és retorika: Tanulmányok a középkori, reneszánsz, barokk irodalomról*, Kolozsvár, 2002, 219–230.
- Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, Bukarest, 2001.
- Douve Draaisma, *Metaforamasina. Az emlékezet egyik lehetséges története*, Bp., 2002.
- Erdei Klára, *Auf dem Wege zu sich selbst: die Meditation im 16. Jahrhundert: Eine funktionsanalytische Gattungsbeschreibung*, Wiesbaden, 1990.
- Gábor Csilla, „*Religiosa actio mentis*”. *Meditációelmélet és meditációtípusok a kora újkorban Európában és Magyarországon* = Uő (szerk.), *Devóciók, történelmek, identitások*, Kolozsvár, 2004, 9–60.
- Jan Bremmer–Herman Roodenburg (ed.), *A Cultural History of Gesture. From Antiquity to the Present Day*, Cambridge, 1991.

Ajánlott könyvészet

- Kecskeméti Gábor, *A prédikáció műnemi besorolása és a prédikációelméleti gondolkodás korszakai* = Kecskeméti Gábor (szerk.), *Tarnai Andor-émlékkönyv*, Bp., 1996, 143–158.
- Gábor Csilla, *Káldi György prédikációi. Források, teológia, retorika*, Debrecen, 2001,

132–148.

- Kecskeméti Gábor, *Teológia és retorika a régi magyar prédikációirodalomban* = Jankovics József, Monok István, Nyerges Judit, Sárközy Péter (szerk.), *A magyar művelődés és a kereszténység (La civiltà ungherese e il cristianesimo): A IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai (Róma--Nápoly, 1996. szeptember 9--14.)*, Bp.–Szeged, 1998, II, 743–753.
- Bitskey István, *Ekkleziológia és retorika Pázmány Péter műveiben*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Theologia Catholica Latina (1), 2000, 119–134.
- Madas Edit, *Középkori prédikációirodalmunk történetéből: A kezdetektől a XIV. század elejéig*, Debrecen, 2002.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A klasszikus retorika a neoklasszikus költő kezén. Babits Mihály, <i>Irodalmi nevelés</i>	megbeszélés	
2. Írás és olvasás: Platón a kulturális paradigmaváltásról. <i>Phaidrosz</i> .	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
3. Retorika és pedagógia: az ékesszólás ismeretelméleti és morális megalapozása Quintilianus traktátusában: <i>Institutio oratoria</i> , II. könyv, XII. könyv	bemutató, magyarázat, csoportmunka	
4. Az emlékezés és a felejtés helyei. Augustinus, <i>Confessiones</i> , X. könyv	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
5. A négyes értelmezés lehetőségei – Dante (<i>Isteni színjáték</i> és <i>Tizenharmadik levél Can Grande della Scala úrnak</i>)	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
6. Az elmélkedés retorikája: kora újkor elméletek. Meditáció és dialektika (Kempis Tamás, Wessel Gansfort). Meditáció és a lelki képességek (Ludovicus Granatensis)	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
7. Az <i>ordo</i> retorikái: Bonaventura, Roberto Bellarmino, Tasi Gáspár	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
8. Hagiógráfia és polémia: Monoszlói András, Gyarmathi Miklós, Pázmány Péter a szentek tiszteletéről	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
9. Értelmi és affektív érvek a hitvitában. Polémia az igaz egyházról: Pázmány Péter, Pécsvárad Péter	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	

10. Hagiográfia és prédikáció (kora újkor): Illyés András, Illyés István a középkori magyar szentek tiszteletéről	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
11. Érzelem és retorika. Kelemen Didák második nagypénteki prédikációja	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
12. Retorika a klasszikus retorikán kívül: nyelvi-stilisztikai konvenciók végrendeletekben (kéziratos olvasás és elemzés): Kornis Gáspár végrendelete	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
13. Az emlékbeszéd retorikai hagyománya. Kölcsey Ferenc, <i>Emlékbeszéd Kazinczy Ferenc felett</i> , <i>Emlékbeszéd Berzsenyi Dániel felett</i>	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
14. Összefoglalás, kitekintés	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
Könyvészet - Alexander Baumgarten, <i>A Phaidrosz egységes témája Platón és a felejtés problémája</i>, Kellék, 1997/8–9, 31–37. - Simon Attila, <i>A lélekbe írt logosz</i>, http://okorportal.hu/wp-content/uploads/2013/02/2004_4_simon.pdf G. R. F. Ferrari, <i>Listening to the Cicadas: A Study of Plato's Phaedrus</i>, New York, 1987. (http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/86034334.pdf) - Arthur E. Walzer, <i>Quintilian's 'Vir Bonus' and the Stoic Wise Man</i>, <i>Rhetoric Society Quarterly</i> (33.4), 2003, 25–42. - Arthur E. Walzer, <i>Moral Philosophy and Rhetoric in the Institutes: Quintilian on Honor and Expediency</i>, <i>Rhetoric Society Quarterly</i> (36.3), 2006, 263–280. - Gerard O'Daly, <i>Remembering and forgetting in Augustine, Confessions X = Memoria: Vergessen und erinnern</i>, hrsg. Anselm Haverkamp, Renate Lachmann, München, 1993, 31–46. - Dante Alighieri, <i>Összes művei</i>, Bp., 1962, 505–519 (és a kapcsolódó kommentárok). - Pál József, „<i>Silány időből az örökkévalóba</i>”. <i>Az Isteni színház nyelvi és tipológiai szimbolizmusa</i>, Szeged, 1997. - Bonaventura, <i>Itinerarium mentis in Deum</i>. Magyarul: <i>A lélek zárandokútja Istenbe</i> = Szent Bonaventura <i>Misztikus művei</i>, Bp., 1990, 30–72. - Roberto Bellarmino, <i>De ascensione mentis in Deum</i>. Magyarul: Tasi Gáspár (ford.), <i>Elmének Istenben föl-meneteléről a' teremtetett állatok garádichin</i>, Bártfa, 1639. - Gábor Csilla, <i>Devóció és nyelvalkotás. Roberto Bellarmino elmélkedő könyvének magyar fordítása</i> = Uő., <i>Religió és retorika</i>, Kolozsvár, 2002, 278–317. - Kelemen Didák, <i>Nagypénteki második prédikáció</i> = Szelestei Nagy László (szerk.), <i>Régi magyar prédikációk</i>, Bp., 2005, 194–216. - Tasi Réka, <i>Az isteni szó barokk sáfárai</i>, Debrecen, 2009, 142–187.		

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

9. A szakmai testületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

•

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

10. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	tájékozottság, elemzőképesség	Szóbeli vizsga az előadások és szemináriumok anyagából.	67 %
10.5 Szeminárium / Labor	tájékozottság, elemzőképesség	Szemináriumi témavezetés, szemináriumi tevékenység	33%
	aktív részvétel a csoportmunkában		
10.6 Minimális követelmények			
- Az egyes témák ismerete a konkrét események, személyek, jelenségek felidézésével, apró részletek nélkül - Összefüggések teremtésére való képesség - Retorikatörténeti és -elméleti problémák érzékelése - A bibliográfiai tételek legalább felének ismerete - Szeminárium esetében: egy kiselőadás vagy vitaindító megtartása, házidolgozat benyújtása, illetve az összes téma alapszintű ismerete, kritikai megközelítése			

A kitöltés időpontja	Az előadásért felelős tanár aláírása	A szemináriumért felelős tanár aláírása
2026.04.11.		

Az intézeti jóváhagyás időpontja	Az intézetvezető aláírása